

**ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ УКРАЇНИ**

ПАУТОВ Вадим Олексійович

УДК 351.86:342.9

**ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ ЯК СТРУКТУРНА СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ
БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ**

25.00.05 – державне управління у сфері державної безпеки
та охорони громадського порядку

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з державного управління

КИЇВ – 2020

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Інституті підготовки кадрів державної служби зайнятості України.

Науковий керівник – доктор наук з державного управління, доцент
ДМИТРЕНКО Геннадій Васильович,
Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України, завідувач кафедрою публічного управління та адміністрування.

Офіційні опоненти: доктор наук з державного управління, професор
ГУРКОВСЬКИЙ Володимир Ігорович,
Всеукраїнська громадська організація “Центр досліджень проблем публічного управління”, перший заступник директора;

кандидат наук з державного управління
САВКА Іван Іванович,
Збройні Сили України, офіцер.

Захист відбудеться *10 грудня 2020 року о 15-й годині 30 хвилин* на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.891.02 Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України за адресою: 03038, м. Київ, вул. Нововокзальна, 17, ауд 201.

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України за адресою: 03038, м. Київ, вул. Нововокзальна, 17.

Автореферат розісланий *09 листопада 2020 року*.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

М. З. Масик

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Останніми роками корупцію в Україні та визначення шляхів її подолання вважають серйозною проблемою не тільки теоретики, а й практики, а також багато громадян і міжнародних організацій, які прагнуть допомогти використати дане явище. Одне з головних завдань, яке має здійснити українська влада, полягає в імплементації до вітчизняної законодавчої системи міжнародних стандартів щодо боротьби з корупцією, а також у виконанні міжнародних рекомендацій, які стосуються проведення заходів із боротьби з корупцією серед публічних службовців.

Виконуючи ці завдання влада прийняла багато нових законодавчих актів, які повинні стати рушійною силою у боротьбі з корупцією в Україні. Окрім того, ставиться мета створити принципово нові органи, уповноважені запобігти та протидіяти корупційним проявам в Україні. Однак, при втіленні політики антикорупційного спрямування саме завдяки ефективній взаємодії можна прискорити обмін інформаційними даними серед уповноважених суб'єктів з виявлення та фіксації актів корупції у документах та покращити зворотний зв'язок серед антикорупційних інституцій. У наш час недосконалі методи й форми співпраці названих суб'єктів справляють негативний вплив на ефективність антикорупційної державної політики та довіру до органів державного управління, які протидіють корупційним злочинам.

Виникнення непоодиноких конфліктів серед спеціалізованих органів протидії корупції та інших правоохоронних органів під час розслідування корупційних злочинів призводить до знецінення усіх запроваджених антикорупційних інновацій. Відтак, спостерігається недосконалий розподіл повноважень, неузгоджене координування спільних дій, нерозвинені реординаційні відносини у системі протидії корупційним правопорушенням. Вищезазначеними недоліками підтверджується потреба у комплексному науковому дослідженні даної проблематики.

Аналіз теоретичних основ протидії корупції здійснювали такі науковці, як: І. Бондар, В. Горник, С. Кравченко, В. Кравченко, О. Береза, І. Валюшко, Є. Вдовиченко, О. Гейц, І. Квеліашвілі та ін. Теоретико-методологічні основи забезпечення національної безпеки висвітлені у працях таких науковців, як: А. Бутейко, В. Веклич, О. Власюк, О. Гончаренко, В. Горбулін, О. Житник, М. Левицька, В. Ліпкан, І. Савка та ін. Дослідження нормативно-організаційних основ протидії корупції здійснювали: М. Бездольний, Б. Гребенюк, О. Губарев, І. Гурковський, В. Карелін, І. Клочко, В. Литвиненко, Н. Мицишин та ін.

Аналіз сучасного стану протидії корупції вивчали такі науковці, як: О. Баранецька, С. Барегамян, І. Бураковський, Є. Ангел, О. Бетлій, А. Бутін, К. Волох, І. Коліушко, В. Кравчук, О. Кузяків, В. Мовчан, М. Хавронюк, О. Бусол, О. Василевський та ін. Міжнародний досвід боротьби з корупцією висвітлено у роботах таких науковців, як: Н. Ахтирська, Ю. Дем'янчук, Т. Ільєнок, М. Піщанська, С. Серьогін, А. Симкіна та ін. Пошук шляхів підвищення ролі органів протидії корупції в системі забезпечення національної безпеки України здійснювали: Ю. Дем'янчук, А. Дегтяр, Б. Дмитрук, С. Братель, В. Василевич, Н. Золотарьова, В. Іванов, Л. Козак, О. Маланчук та ін.

Водночас, подальший розвиток державного управління органів протидії корупції, як структурної складової національної безпеки України, потребує розробки та наукового обґрунтування організаційно-правових, інформаційно-аналітичних засад в сучасних умовах, що зумовило вибір теми, мету та завдання наукового дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана в межах науково-дослідної роботи з теми “Модернізація та підвищення ефективності публічного управління у сфері зайнятості в Україні в контексті євроінтеграції” (ДС №01118U003561), в якій автором здійснено аналіз сучасного стану протидії корупції в системі забезпечення національної безпеки України та окреслено проблеми функціонування органів протидії корупції в системі забезпечення національної безпеки України.

Мета та завдання дослідження. *Метою* дисертації є теоретико-методологічне обґрунтування протидії корупції, як структурної складової національної безпеки України, та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення діяльності органів влади у даній сфері.

Для досягнення поставленої мети було визначено такі *завдання*:

- з'ясувати сутність та зміст основних понять у сфері протидії корупції в системі забезпечення національної безпеки та охарактеризувати концептуальні основи формування системи забезпечення національної безпеки;
- визначити роль органів протидії корупції в системі забезпечення національної безпеки;
- проаналізувати нормативно-правове регулювання протидії корупції в системі забезпечення національної безпеки України;
- здійснити аналіз сучасного стану та окреслити проблеми функціонування органів протидії корупції в системі забезпечення національної безпеки України;
- запропонувати шляхи імплементації зарубіжного досвіду протидії корупції в Україні;
- окреслити перспективи оптимізації системи протидії корупції в контексті розвитку постіндустріального суспільства;
- запропонувати напрями удосконалення протидії корупції в системі забезпечення національної безпеки України.

Об'єкт дослідження – система відносин у сфері протидії корупції в Україні.

Предмет дослідження – протидія корупції як структурна складова національної безпеки.

Методи дослідження. Для виконання поставлених завдань дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи: аналізу та синтезу – для деталізації об'єкта дослідження; узагальнення – для розкриття теоретико-методологічних засад механізмів функціонування органів протидії корупції; порівняльний метод та систематизація – для вивчення нормативно-правового забезпечення протидії корупції в системі забезпечення національної безпеки України; системний метод – для розкриття концептуальних основ протидії корупції; логічний, діалектичний, метод узагальнення, комплексного і системного підходів – для вдосконалення понятійного апарату дослідження; статистичного аналізу, порівняння

та узагальнення – при дослідженні ролі органів протидії корупції в системі забезпечення національної безпеки України; графічний – для наочного зображення тенденцій розвитку протидії корупції в системі забезпечення національної безпеки України; метод моделювання – для розроблення напрямків удосконалення інституційного забезпечення протидії корупції в системі забезпечення національної безпеки України; абстрактно-логічний метод – для теоретичного узагальнення й формулювання висновків та пропозицій.

Методологічною базою дослідження є наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема офіційні публікації міжнародних організацій. Інформаційну та емпіричну базу дослідження становили нормативні документи органів державної влади, статистичні та соціологічні дані, матеріали, опубліковані в періодичних виданнях та мережі Інтернет.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні особливостей державного управління органів протидії корупції, як структурної складової національної безпеки України, та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення діяльності органів влади у даній сфері.

Найбільш суттєві результати дисертаційної роботи, що містять наукову новизну, конкретизовано в таких наукових положеннях:

уперше:

– запропоновано модель інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності інститутів протидії корупції в контексті забезпечення національної безпеки, яка передбачає виконання наступних етапів: формування інформаційного простору для реалізації державної політики протидії корупції; формування інтегрованої бази даних; створення централізованого сховища інформації на базі CASE- та GRID-технологій. При цьому комплексна інформаційна система потребує розробки: 1) автоматизованих банків даних, що дають змогу накопичувати, шукати та використовувати необхідну інформацію, щоб проводити повноцінний аналіз; 2) автоматизованих систем обліку документообігу із подальшою систематизацією, зберіганням та накопиченням; 3) систем нормативного забезпечення роботи держорганів, суб'єктів господарювання і загальноправових інформаційних систем; 4) автоматизованих систем підтримки рішень управлінського характеру; 5) спеціалізованих програм пошуку необхідних відомостей; 6) механізму передавання даних;

удосконалено:

– перелік основних чинників, які сприяють появі й поширенню корупційних явищ та представлені: історичними передумовами ставлення до корупції; невисокою моральністю окремих суспільних прошарків; перехідним типом економічної системи держави; мінливістю політичного середовища, яке призводить до протиправного збагачення окремих громадян; недосконалою законодавчою базою у сфері протидії корупції; недосконалістю методології виявлення злочинів, які мають корупційний підтекст;

– систематизацію основних напрямів протидії корупції в контексті постіндустріального розвитку суспільства, для чого необхідно: проводити постійний системний аналіз та комплексно оцінювати причини й умови, що позначаються на

діяльності корупціонерів; виявляти корупціонерів, викривати їхні злочинні зв'язки, механізм та обсяги злочинних дій, контролювати їх з метою припинення; запровадити кримінологічну експертизу проектів нормативно-правових актів з тим, щоб виявляти в них положення, виконання яких може спричинити поширення корупції або погіршувати результативність заходів щодо протидії цьому явищу; проводити наукові дослідження, моніторинг, аналіз того, наскільки ефективними є законодавство і заходи, що їх здійснюють державні органи у сфері протидії корупції; враховувати міжнародні стандарти щодо того, як мають збиратися та оброблятися дані, пов'язані з корупційними злочинами; удосконалити систему спостереження за криміногенною ситуацією щодо дій корупціонерів у країні загалом і на регіональному рівні зокрема; виявляти чинники, що зумовлюють криміналізацію, зростання прихованої злочинності; формувати громадську думку з метою ефективної реалізації державної політики у сфері протидії корупції; надавати ЗМІ відомості для об'єктивного інформування громадян стосовно проблем протидії корупції; створювати умови для того, щоб громадські організації брали участь у виявленні та поширенні відомостей щодо корупційних діянь у межах міжвідомчої та міждержавної взаємодії;

– комплекс заходів з удосконалення інституційного забезпечення протидії корупції в системі забезпечення національної безпеки: по-перше, потрібне визначення шляхів контролю органів влади, відповідальних за розробку, коригування та реалізацію антикорупційної політики; по-друге, необхідна розробка системи критеріїв оцінки дієвості співпраці цих суб'єктів; по-третє, доцільним є створення спільної координаційної ради, яка представлятиме спеціалізовані антикорупційні інституції та займатиметься оперативним вирішенням нагальних питань їх взаємодії; по-четверте, необхідна обов'язкова активізація методичної роботи стосовно взаємодії між суб'єктами протидії корупції та громадськістю;

набули подальшого розвитку:

– аналіз передумов явища корупції в країні, серед яких варто виділити: недосконалість чинної нормативно-правової бази, в якій наявні колізії щодо неправомірного ухилення від законів; надмірно бюрократизований державний апарат, наявність розширеного штату з необґрунтовано широким колом повноважень; реформи є декларативними, їх проводять непослідовно й часом відкрито зволікають із реалізацією окремих положень; непрозорість процесів роздержавлення власності; криміналізовані економічні відносини; спеціально створені органи з протидії корупції здійснюють пасивну діяльність стосовно притягнення до відповідальності винуватців корупційних діянь; у суспільстві поширена думка, що органи влади корумповані, а будь-які прийняті ними політичні та державні рішення є непрозорими; кримінальні угруповання намагаються вирішити власні проблеми за допомогою посадовців державного апарату; нестабільний інвестиційний клімат; відсутні сприятливі умови для ведення бізнесу, значний податковий тиск на суб'єктів господарювання;

– інструментарій формування якісного інституційного середовища протидії корупції: інформаційна підтримка населення; гарантована відкритість відомчих систем і відповідного контролю з боку громадськості завдяки тому, що внутрішньовідомчі документи публікуватимуться та відкрито обговорюватимуться в мережі Інтернет; удосконалені інститути громадянського суспільства (особливо це

стосується діяльності засобів масової інформації, профспілок, громадських зборів); розбудова дослідницьких інститутів для дослідження хабарництва та способів протидії йому, здійснення відповідного моніторингу і соціологічних досліджень;

– перелік пріоритетів розвитку для України, що виявлені на основі аналізу кращого зарубіжного досвіду щодо протидії корупції, серед яких необхідно: впровадити антикорупційну просвіту, покликану розвинути громадянську свідомість та поширювати негативне сприйняття явища корупції в суспільстві, реалізуючи різноманітні антикорупційні освітні програми та проекти; інституції громадянського суспільства, які мають бути в авангарді, обов'язково включати до рад наглядового та дорадчого характеру при будь-якому владному органі, силовому міністерстві та спеціалізованій антикорупційній установі, громадські організації мають здійснювати моніторинг та аудит політики антикорупційного спрямування, обов'язкову попередню експертизу, спрямовану на нормативно-правові та державно-управлінські акти; домагатися того, щоб превентивні та заохочувальні антикорупційні заходи переважали над репресивними, одночасно більш інституційно незалежною, професійною та ефективною ставала діяльність працівників органів протидії корупції, аби створити умови, за яких настання відповідальності буде невідворотним для кожного корупціонера – попри їхню приналежність до певної партії, місце у певних політичних чи владних елітах тощо; легалізувати (за прикладом США) інститут лобізму як на рівні центру, так і на локальному рівні, завдяки чому має нівелюватися корупційна складова у структурах представницького (виборного) характеру як на рівні держави, так (що більш критично) і на місцях, адже завдяки офіційному лобізму висвітлиться спектр реальних інтересів, які мають відповідні політичні та бізнесові актори, більш відкритим і прозорим стане публічне управління; ширше залучити Інтернет-ресурси та створити інтерактивні сайти оперативного реагування на інформацію про корупційні діяння представників державної влади від громадян.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що теоретичні положення, висновки та рекомендації, розроблені автором і запропоновані у дисертації, можуть бути використані для вдосконалення інституційного забезпечення протидії корупції в системі забезпечення національної безпеки України, що сприятиме залученню інвестицій у розвиток постіндустріального суспільства в нашій державі.

Наукові висновки та теоретичні положення дисертаційної роботи фактично доведені до рівня конкретних пропозицій і практичних рекомендацій для використання в галузі державного управління. Зокрема, результати дослідження були використані в практичній діяльності:

- Національного агентства лісових ресурсів України (довідка про впровадження від 16.07.2020 р. № 14-05/4669-20);
- Департаменту економічної політики Львівської обласної державної адміністрації (довідка про впровадження від 24.07.2020 р. № 1-12-307);
- Комітету Верховної Ради України з питань антикорупційної політики (довідка про впровадження від 20.07.2020 р.);

– Національної академії державного управління при Президентові України (довідка про впровадження від 16.07.2020 р.).

Отримані результати можуть бути застосовані для подальших науково-дослідних розробок теоретико-методологічних питань, пов'язаних з функціонуванням органів протидії корупції в системі забезпечення національної безпеки України та удосконалення державного управління України загалом.

Особистий внесок здобувача. Основні теоретичні положення та розробки в межах дослідження, зокрема ті, що характеризують його наукову новизну і практичне значення результатів, отримані автором особисто.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертаційної роботи були презентовані та обговорені на: Міжнародній науково-практичній конференції «Напрями вдосконалення механізмів державного управління в умовах сучасних реформаційних процесів» (м. Запоріжжя, 2019 р.), круглому столі до Дня захисника Вітчизни «Роль держави та громадського сектору в соціальній адаптації переміщених осіб із зони агресії РФ та учасників ООС (АТО)» (м. Київ, 2019 р.), міжнародній науково-практичній конференції «Інституційні трансформації ринку праці в умовах євроінтеграції» (м. Київ, 2019 р.), II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Форум прямої демократії» (м. Київ, 2019 р.) та II науково-практичній конференції «Інноваційні пріоритети розвитку наукових знань» (м. Київ, 2020 р.).

Публікації. Наукові результати дисертаційної роботи опубліковано в 12 наукових працях, зокрема в 6 статтях у наукових фахових виданнях з державного управління, 1 публікація в іноземному виданні та 5 тез доповідей у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертації становить 234 сторінок, із них 203 сторінки основного тексту, включаючи 4 таблиці та 4 рисунки. Список використаних джерел налічує 205 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір, актуальність і стан розробки теми дисертаційної роботи, подано її загальну характеристику, вказано на зв'язок дисертації з науково-дослідними роботами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, охарактеризовано методологічну базу, наукову новизну та практичну значущість одержаних результатів, наведено дані щодо апробації та опублікування результатів дослідження.

У **першому розділі** - *“Теоретико-методологічні основи інституційного забезпечення національної безпеки органами протидії корупції”* - з'ясовано сутність та зміст основних понять у сфері протидії корупції в системі забезпечення національної безпеки та охарактеризовано концептуальні основи формування системи забезпечення національної безпеки; визначено роль органів протидії корупції в системі забезпечення національної безпеки.

Виявлено, що кінець ХХ ст. ознаменувався світовим визнанням того факту, що корупція – це глобальна проблема, характерна для кожної країни, яка варта особливої уваги. Як результат, було ухвалено міжнародно-правові акти (обов'язкові та рекомендаційні), підготовлені та прийняті такими інституціями, як Організація

Об'єднаних Націй, Організація економічного співробітництва та розвитку, Організація американських держав, Рада Європи, Європейський Союз, Африканський Союз. Слід зазначити, що комплекс міжнародних юридичних інструментів відрізнявся за сферами застосування, однак усі вони були спрямовані на встановлення загальних стандартів боротьби та протидії корупції через впровадження антикорупційного законодавства в системі забезпечення національної безпеки.

З'ясовано, що загалом національну безпеку можна вважати способом самозбереження населення, рівень організації якого перейшов у форму суверенної держави. Такий спосіб дає йому можливість вільно існувати і розвиватися, захистити себе від небезпек зовнішнього та внутрішнього характеру. Національна безпека є системою, яку створюють державно-правові й суспільні гарантії стабільного життя і діяльності, розвитку соціуму в цілому та кожної людини зокрема, що покликана захистити їх основні цінності й законні інтереси, джерела, що сприяють духовному та матеріальному збагаченню, від будь-якої можливої реальної і потенційної, внутрішньої та зовнішньої загрози. Згідно з висунутою Фондом національної міжнародної безпеки при ЮНЕСКО пропозицією національну безпеку визначають як сукупність державних і суспільних гарантій сталого зростання нації, захисту, що надається її базовим цінностям та інтересам, джерелам духовних і матеріальних ресурсів від небезпек зовнішнього та внутрішнього характеру.

Серед основних підходів до визначення корупції слід виділити такі, що тлумачать корупцію через вияв: підкупу-продажності державних службовців; перевищення своїх повноважень з метою збагачення або отримання інших благ будь-якого характеру; недобросовісне використання посадового та авторитетного становища в особистих інтересах або інтересах інших; процесів, що свідчать про приналежність їх до організованої злочинної діяльності. На наш погляд, під корупцією варто розуміти складний соціальний феномен, який виникає у процесі реалізації державного управління уповноваженими на це особами, які вчиняють корупційні дії, приховують їх та сприяють їм шляхом зловживання наданою їм владою у напрямі задоволення власних інтересів або інтересів третьої особи. Проаналізувавши визначення поняття «корупція», можемо окреслити низку його загальних ознак, до яких варто зарахувати такі: 1) наявність взаємних зобов'язань; 2) прийняття рішень, що ідуть урозрив із моральними принципами або з чинним законодавством; 3) фактор взаємної вигоди; 4) усвідомлене підпорядкування суспільних інтересів особистій вигоді; 5) можливість обом сторонам отримати певні преференції; 6) обидві сторони намагаються зберегти у таємниці акт корупції.

Окреслено прогнозовані наслідки поширення явища корупції: підірвано соціальну довіру й верховенство права; руйнується соціальна мораль та почуття справедливості у громадян; створюються перешкоди функціонуванню ринку, деформуються нормальні системи розподілу; знижується громадянська відповідальність; посилюється соціальна напруженість у регіонах; ефективність державної політики не викликає довіри тощо.

З'ясовано, що роль головних об'єктів у концептуальній моделі національної безпеки належить громадянам (їхнім правам і свободам), суспільству (його духовним та матеріальним цінностям), державі (її конституційному устрою, суверенітету й територіальній цілісності). У зв'язку з цим статус основних показників нацбезпеки

належить наступним чинникам: національній незалежності та суверенітету, територіальній цілісності держави; розвиненості суспільства, що позиціонується як громадянське, рівню демократичності, сформованості та дієвості законодавства правової держави, захищеності громадянина; економічним можливостям держави; стану збройних сил, їхній боєздатності та боєготовності; національному самовизначенню та самобутності; розвитку національної самосвідомості та культури; загальній стратегії національного розвитку, «національній ідеї», загально визначеній меті; національній злагоді та єдності; внутрішньополітичній стабільності; готовності й здатності політичних сил досягти визначених цілей.

Доведено, що комплексно досліджуючи феномен національної безпеки треба враховувати різні, навіть суперечливі, погляди і підходи у цій сфері, які, критично поєднуючись, суттєво доповнюють один одного. Забезпечити суттєвий рівень безпеки національних інтересів, за якого формується належне середовище, в якому б стабільно розвивались особистість, суспільство та держава, – це завдання політики національної безпеки держави. Крім того, важлива умова дієвості такої політики полягає в тому, що пріоритетними є несилові шляхи обстоювання національних інтересів та цінностей, на яких вони базуються.

З'ясовано, що одна з найбільш нагальних проблем України полягає в боротьбі з корупцією в органах державної влади. Низка об'єктивних факторів розвитку корупції свідчить про серйозну загрозу, яку вона створює для суспільства. Адже на цей час корупція набула такого поширення, що вже становить реальну загрозу національній безпеці держави. Попри вжиті за останні два роки організаційно-правові заходи щодо боротьби з корупцією, вона не стала менш масштабною. На міжнародній арені Україну часто сприймають як корумповану країну, свідченням чого є низькі позиції в рейтингу за рівнем доброчесності, визначені у результаті досліджень, які здійснили упродовж останніх років авторитетні міжнародні інституції.

Зроблено висновок, що роль одного з основних аспектів вдалої антикорупційної боротьби належить політичній волі, намірам державного керівництва попереджувати та викорінювати корупцію на кожному рівні влади та в будь-якому прояві. Свідченням цього має бути притягнення будь-якого громадянина до відповідальності, незважаючи на політичні уподобання, займану цією людиною посаду, наближеність до державного керівництва чи інші суб'єктивні обставини. Ключову і визначальну роль, реалізуючи політичну волю, відіграє глава держави з огляду на широкі повноваження, які передбачають підтримку нацбезпеки (обов'язки Голови РНБО України, Головнокомандувача ЗСУ) та економічної безпеки, координацію роботи виконавчих та правоохоронних структур.

Встановлено, що розподіл суб'єктів протидії корупції здійснено таким чином: антикорупційна політика – Верховна Рада України (через функціонування відповідного профільного комітету виконує роль законодавчого та контролюючого органу), уряд, Національна рада з питань антикорупційної політики, Національне агентство з питань запобігання корупції; запобігання корупції – є сферою відповідальності Національного агентства з питань запобігання корупції, органів прокуратури, відповідних органів державної влади, громадських організацій, інших об'єднань громадян; протидія та подальший судовий розгляд, покарання за корупційні діяння – є сферою відповідальності органів прокуратури та Національного

антикорупційного бюро України. На органи протидії корупції покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, а також запобігання вчиненню нових задля підвищення національної безпеки країни.

У **другому розділі** - *“Аналіз та оцінка сучасного стану протидії корупції в системі забезпечення національної безпеки України”* - проаналізовано нормативно-правовий аспект протидії корупції в системі забезпечення національної безпеки України; здійснено аналіз сучасного стану протидії корупції та окреслено проблеми функціонування органів протидії корупції в системі забезпечення національної безпеки України.

Виявлено, що особлива роль процесу, який може сприяти успішній антикорупційній діяльності, відводиться гідній законодавчій системі, адже, як відомо, протистояти корупційній діяльності у межах правової демократичної держави можливо тільки спираючись на правову основу – це стосується як правової сфери, виявлення волі політичного змісту, так і решти заходів, якими послуговується антикорупційна діяльність. Вихід за правові межі органів, що провадять антикорупційну діяльність, є службовим зловживанням, оскільки протидія корумпованості в такому разі здійснюється тими самими корупційними засобами. При цьому значущим стає формування функцій органів, які є суб'єктами протистояння корупційній діяльності, ухвалення спеціальної антикорупційної законодавчої системи для того, щоб забезпечити професійне, кваліфіковане й ефективне ведення боротьби з корупційними проявами на території України. Новий Закон України «Про запобігання корупції», Антикорупційна стратегія, Закон України «Про антикорупційне бюро України», інші нормативні акти та відповідні зміни, внесені до чинного законодавства, яким регулюється робота правоохоронних органів, є фундаментом, що сприяє формуванню необхідної системи боротьби з корупцією. Це також сприяло всебічному теоретичному дослідженню функцій правоохоронців у сфері антикорупційної діяльності.

З'ясовано, що антикорупційне законодавство включає акти, які регулюють: 1) діяльність, що полягає в обмеженні, нейтралізації чи усуненні корупційних факторів, запобіганні конфлікту інтересів (особистого і службового характеру), нормативному визначенні рамок поведінки правового й етичного характеру суб'єктів відповідальності за корупцію, корупційні правопорушення, які є невігідними та ризикованими, і, врешті-решт, сприянні досягненню того, щоб такою особою чесним і сумлінним чином виконувалися її посадові обов'язки; 2) чітке визначення ознак корупційних злочинів, передбачених адекватних заходів відповідальності та їх скоєння, належне врегулювання діяльності державних владних органів та їх спецпідрозділів, якими безпосередньо чиниться протидія корупції.

Здійснено ранжування діючої антикорупційної законодавчої системи Української держави залежно від її напряму і предмета регулювання: 1) норми, що за змістом зачіпають загальну соціальну сферу та спеціально-кримінологічне запобігання корупції; 2) норми, якими визначається перелік ознак корупції і встановлюється відповідальність за неї; 3) норми, що регулюють роботу державних органів та їх окремих підрозділів, які займаються безпосередньо правоохоронною

діяльністю у сфері протистояння корупційним правопорушенням, її координацією, контролем та наглядом за нею.

Виявлено, що на сьогодні відсутня антикорупційна стратегія, а отже органи антикорупційної політики не можуть проводити злагоджену діяльність. Проблема, пов'язана з розробкою і затвердженням антикорупційної стратегії та державної програми у сфері боротьби з корупцією, – системна і характеризується певним «штилем».

Зроблено висновок, що правове регулювання боротьби з корупцією в Україні зазнає суттєвих змін. Були прийняті нові нормативні акти у сфері уникнення і протистояння корупційним проявам, що є передовими навіть для держав - світових лідерів. У межах загальної державної Антикорупційної стратегії відбулося створення нових органів (зокрема спеціалізованих) з антикорупційної боротьби. Проте цього не досить для того, щоб викоринити загальнонаціональні проблеми. Необхідно мати політичну волю на усіх владних щаблях. Через відсутню стратегію антикорупційним органам притаманна незлагодженість у діях, навіть якщо не зважати на виникнення конфліктів і розбіжностей, які час від часу з'являються.

З'ясовано, що ефективність боротьби з корупцією ґрунтується на потребі розробити наукову концепцію попередження цього явища. Один із головних принципів такої концептуальної моделі полягає в тому, щоб сприймати корупцію як соціально зумовлене явище. Це допоможе при розробці адекватних стратегії і тактики, визначенні відповідних цілей, засобів їх реалізації, рівня необхідної матеріальної, фінансової, організаційної та правової підтримки. Таким чином, те, наскільки ефективною буде боротьба з корупцією в межах системи забезпечення вітчизняної національної безпеки, залежить від низки ключових елементів: 1) наявна належна правова антикорупційна база; 2) ефективне і повне її використання; 3) розвиток контролю з боку громадськості та антикорупційна громадська свідомість; 4) організаційно-управлінське забезпечення антикорупційних заходів.

Зроблено висновок, що в Україні відсутні результати системної протидії корупції спричиняють зневіру населення, слабку інвестиційну привабливість (європейські та світові фундації не мають великого прагнення до співпраці з нашою країною на будь-якому рівні). Внаслідок постійних корупційних скандалів та відсутності політичної волі з протидії корупції Україна опинилася на цивілізаційному узбіччі з обмеженими можливостями здійснити геополітичний, економічний чи інший прорив. Антикорупційна боротьба в нашій країні ускладнюється тим, що мережа корупційних стосунків поширилася на кожен рівень влади та управління, у межах політичного процесу в цілому. Корупція уразила фактично кожен гілку влади і владний інститут, орган місцевого самоврядування. Антикорупційні рішення, ухвалені на вищих державних рівнях, є неефективними, адже їх свідомо блокують чи ігнорують.

У **третьому розділі** - *“Шляхи удосконалення діяльності органів протидії корупції в системі забезпечення національної безпеки України”* - запропоновано шляхи запровадження в Україні провідного зарубіжного досвіду діяльності органів протидії корупції; окреслено перспективи оптимізації діяльності органів протидії корупції в контексті розвитку постіндустріального суспільства; запропоновано

напрями удосконалення інституційного забезпечення протидії корупції в системі забезпечення національної безпеки України.

Виявлено, що державна антикорупційна політика в інших країнах є високоєфективною, оскільки в її основі лежить, зокрема, такий принцип як наявність сильної політичної волі державного керівництва в антикорупційній боротьбі. Світова практика свідчить, що жодні антикорупційні заходи не матимуть успіху, якщо буде відсутня політична воля на кожному владному рівні. Наявною політичною волею обумовлюється ефективна дія принципу – у протидії корупції немає осіб із недоторканністю. Боротьба з корупцією відбувається не тільки за участі спеціалізованих антикорупційних органів, але й громадянського суспільства. У деяких державах організований спеціальний вид громадського контролю за органами державної влади. Дані щодо антикорупційної діяльності в країні є прозорими, відкритими й доступними. Також державним службовцям в інших країнах притаманна підзвітність та підконтрольність незалежній антикорупційній установі, яка відстежує чистоту їх роботи.

З'ясовано, що мінімізація негативних наслідків корупційних проявів під час утвердження постіндустріального суспільства в Україні передбачає виокремлення двох груп заходів вирішення цієї проблематики – економічну та інституційну. Найбільш дієвими регуляторами є ті, що вимагають наступних кроків: створити повноцінних власників і широкий середній клас як надійнішу опору держави, ніж чиновницький апарат; соціально забезпечити чиновників (високою заробітною платою, якісним медичним обслуговуванням, безпроцентними кредитами на купівлю нерухомості, великою пенсією одночасно із скороченням кількості державних службовців); раціоналізувати за розміром трансакційні витрати привласнення державних послуг, порівнявши їх з переліком бюджетних обмежень суб'єктів, яким їх надають, а також повноцінно врахувавши всі затрати на нормативні вимоги (витрати на те, щоб ідентифікувати ситуацію, дії, порушення, санкції); створити систему оплати праці вищому управлінському персоналу держпідприємств, на яку б прямо впливала прибутковість їхньої діяльності. При цьому в основу антикорупційної боротьби має бути покладена якісна інформаційно-аналітична підтримка владних структур та управління (постійний системний аналіз, моніторинг ситуації, достовірні прогнози в зазначеному сегменті тощо).

Окреслено шляхи удосконалення інституційного забезпечення протидії корупції з метою покращити взаємодію суб'єктів протидії корупції:

1. По-перше, потрібне визначення шляхів контролю органів влади, відповідальних за розробку, коригування та реалізацію антикорупційної політики. Водночас кожен суб'єкт протидії корупційним проявам потребує абсолютної автономності щодо повноважень. Наприклад, для НАБУ має відбутися законодавче закріплення права вести прослуховування, яке сприятиме повнішому здійсненню його повноважень. Доречним буде також скорочення кількості власне суб'єктів антикорупційної боротьби, щоб не виникала конкуренція, яка матиме негативний вплив на кінцевий результат. Крім того, СБУ, МВС та ГПУ не повинні мати повноважень у сфері боротьби з корупцією. Держава вже має низку спеціально утворених органів, яким приписане виконання таких функцій (НАБУ, САП, НАЗК, ВАС).

2. По-друге, необхідна розробка системи критеріїв оцінки дієвості співпраці цих суб'єктів (з урахуванням складнощів під час обміну інформацією, ступеня оперативності надання запитуваних відомостей, обсягу наданої інформації): число та дієвість здійснених спільних спеціальних операцій (варто акцентувати на випадках дублювання повноважень, конфлікті інтересів тощо); обсяги залучених спільних ресурсів матеріально-технічного та іншого плану, коли реалізуються визначені законодавством функції (необхідне відзначення слабких та сильних сторін співробітництва, аналіз їхніх наслідків); контрольованість перебігу співпраці (щодо скоординованості взаємодії); суспільна довіра до всіх суб'єктів антикорупційної діяльності (окремої уваги варті публікації у засобах масової інформації та соціологічні опитування, у яких оцінюється ефективність втілення антикорупційної політики).

3. По-третє, доречним є створення спільної координаційної ради, яка представлятиме спеціалізовані антикорупційні інституції та займатиметься оперативним вирішенням нагальних питань їх взаємодії. Щоб реалізувати цю пропозицію не потрібне додаткове фінансове забезпечення з держбюджету. За змістом це має форму погоджувального органу, який у міру появи проблем займатиметься оперативним ухваленням рішень, використовуючи спільні накази. Саме цей орган може нести відповідальність за розв'язання актуальних проблемних питань взаємодії в контексті боротьби з корупцією.

4. По-четверте, необхідна обов'язкова активізація методичної роботи стосовно взаємодії між суб'єктами протидії корупції та громадськістю. Для цього не потрібно створювати нові підрозділи або департаменти, адже самі суб'єкти у своїй структурі вже містять ті, що займаються такою діяльністю. На нашу думку, потрібна тісна співпраця цих структурних підрозділів та наукових установ, які опікуються проблематикою адміністративного реформування та держуправління.

Виявлено, що окресленим вище перспективним формам та методам співробітництва суб'єктів антикорупційної діяльності притаманна організаційно-інституційна специфіка, яка здебільшого пов'язана з вертикаллю та структурою, що їх мають спеціалізовані антикорупційні інституції.

Доведено, що в основі протидії корупції лежить якісна інформаційно-аналітична підтримка владних структур та управління (постійний системний аналіз, моніторинг ситуації, достовірні прогнози в зазначеному сегменті тощо). На рис. 1 розглянемо модель інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності інститутів протидії корупції в контексті забезпечення національної безпеки. Зазначено, що, ефективно впроваджуючи інформаційно-комунікаційні технології в державне управління, можна мати якісніше обслуговування та надати імпульс розвитку телекомунікаційної інфраструктури, комп'ютерній грамотності суспільства. З огляду на це, у нашій державі необхідне створення ефективної нормативно-правової бази для можливості застосовувати інформаційно-комунікаційні інструменти залучення громадян до втілення політики антикорупційного змісту та почати їхнє впровадження. Такі інструменти доволі просто розробити, запровадити та використовувати, і вони можуть бути ефективними для запобігання та усунення проявів корупції у публічній сфері.

Рис. 1. Модель інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності інститутів протидії корупції у контексті забезпечення національної безпеки

Якщо сформувати інтегровану базу даних, це сприятиме підвищенню інформаційно-аналітичної підтримки контррозвідувальних дій органів правоохоронної системи в секторі боротьби з організованою злочинністю і

корупцією, ефективніше розкриватимуться та розслідуватимуться злочини, що за ознаками скоїли міжрегіональні та міжнародні організовані злочинні формування.

Доведено, що окреме питання у сегменті боротьби з явищем корупції стосується кадрового потенціалу, або відбору спеціалістів, які займатимуться виконанням владно-державницьких функцій. Щоб добирати та призначати на посаду чиновників, необхідне застосування низки принципів: 1) податкові та майнові декларації мають публікуватися, перевіряти їх повинен спеціальний орган; 2) чиновник має бути детально регламентований у своїх діях, усі бюрократичні процедури слід мінімізувати; 3) потрібна практика відкритої звітності та планування для кожної держустанови; 4) повинен застосовуватися електронний документообіг із зведеним до мінімуму впливом чиновників (наприклад, під час електронної реєстрації підприємств); 5) необхідно створити єдиний відкритий реєстр корупціонерів; б) державні службовці мають керуватися жорстким кодексом поведінки.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі вирішено актуальне наукове завдання, яке полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні особливостей державного управління органів протидії корупції, як структурної складової національної безпеки України, та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення діяльності органів влади у даній сфері. Результати, отримані в процесі дослідження, підтверджують досягнення поставленої мети й вирішення завдань, дають підстави сформулювати наступні висновки і практичні рекомендації:

1. З'ясовано сутність і зміст основних понять у сфері протидії корупції в системі забезпечення національної безпеки та охарактеризовано концептуальні основи формування системи забезпечення національної безпеки. На основі аналізу поглядів науковців виявлено, що національна безпека за своєю суттю передбачає вільну реалізацію таких аспектів, як життєдіяльність і демократичний суспільний та державний саморозвиток народу. Зміст її забезпечення полягає в захисті такої свободи відповідно до суспільних сфер функціонування. Вважаємо, що національна безпека класифікується за такими видами: політична, економічна, державна, соціальна, інформаційна, науково-технологічна, екологічна, гуманітарна та військова безпека. Зазначені складові є однаково значущими, коли формується комплексна система безпеки, проте залежно від того, якими є політичні обставини, різноманітні чинники, кожен елемент може набувати особливої ваги. В основу концепції національної безпеки покладено виконання таких завдань: 1) захист державного ладу; 2) захист суспільного устрою; 3) забезпечення територіальної недоторканності й суверенітету; 4) забезпечення політичної та економічної незалежності нації; 5) підтримка рівня здоров'я нації; 6) охорона громадського порядку; 7) протидія злочинності; 8) забезпечення техногенної безпеки; 9) захист від небезпеки стихійного лиха. При цьому під корупцією варто розуміти складний соціальний феномен, який виникає у процесі реалізації державного управління уповноваженими на це особами, які вчиняють корупційні дії, приховують їх та сприяють їм шляхом зловживання наданою їм владою у напрямі задоволення власних інтересів або інтересів третьої особи. На даний момент концептуальна модель національної безпеки є комплексом

заходів політичного, економічного, соціального, військового і правового характеру, спрямованих на те, щоб забезпечити нормальну життєдіяльність нації та усунути можливі загрози.

2. Визначено роль органів протидії корупції в системі забезпечення національної безпеки. Суб'єкти протидії корупції можна розподілити таким чином: антикорупційна політика – Верховна Рада України (через функціонування відповідного профільного комітету виконує роль законодавчого та контролюючого органу), уряд, Національна рада з питань антикорупційної політики, Національне агентство з питань запобігання корупції; запобігання корупції – є сферою відповідальності Національного агентства з питань запобігання корупції, органів прокуратури, відповідних органів державної влади, громадських організацій, інших об'єднань громадян; протидія та подальший судовий розгляд, покарання за корупційні діяння – є сферою відповідальності органів прокуратури та Національного антикорупційного бюро України. На органи протидії корупції покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, а також запобігання вчиненню нових з метою підвищення національної безпеки країни.

3. Проаналізовано нормативно-правове регулювання протидії корупції в системі забезпечення національної безпеки України. З'ясовано, що правове регулювання боротьби з корупцією в Україні зазнає суттєвих змін. Було прийнято нові нормативні акти, зокрема й такі, що є передовими у сфері уникнення і протистояння корупційним проявам навіть для держав - світових лідерів. У межах загальної державної Антикорупційної стратегії відбулося створення нових органів (зокрема спеціалізованих) з антикорупційної боротьби. Проте цього не досить для того, щоб викоринити загальнонаціональні проблеми. Виявлено, що на сьогодні поки відсутня стратегія, а отже органи антикорупційної політики не провадять злагоджену діяльність. Проблема, пов'язана із розробкою і затвердженням антикорупційної стратегії та державної програми у сфері боротьби з корупцією, – системна і характеризується пасивним розвитком. Своєю чергою, через відсутність такої стратегії в антикорупційних органах спостерігається незлагодженість у діях.

4. Здійснено аналіз сучасного стану та окреслено проблеми функціонування органів протидії корупції в системі забезпечення національної безпеки України. Проаналізувавши сучасний стан протидії корупції в системі забезпечення національної безпеки України, варто зробити наступні висновки: боротьба з корупцією в Україні останніми роками прогресувала переважно завдяки реформам, започаткованим ще 2014 року; спостерігаємо стійкість у зрощенні великих підприємств із владними органами держави; не виправдав очікувань і квотний принцип створення конкурсних комісій; Україні в процесі боротьби з корупцією досі не вдається перемогти транснаціональні корпорації щодо їх впливу на всі галузі суспільного розвитку; відсутні позитивні зрушення у протидії корупції пов'язуються з тим, що ті, кому надано повноваження протидіяти корупційній діяльності, самі є учасниками корупції та ін. Завдяки проведеному аналізу є підстави для визначення низки проблем. Перша група пов'язана з тим, як виникає та поширюється корупція в суспільному та державному просторі. Проблеми другої групи пов'язані з тим, наскільки ефективно та результативно реалізуються антикорупційні заходи.

5. Запропоновано шляхи імплементації зарубіжного досвіду протидії корупції в Україні, а саме: впровадити антикорупційну просвіту, покликану розвинути громадянську свідомість та поширити й утвердити вкрай негативне сприйняття явища корупції в суспільстві, реалізуючи різноманітні антикорупційні освітні програми та проекти; інституції громадянського суспільства мають бути в авангарді, обов'язково включатися до рад наглядового та дорадчого характеру при будь-якому владному органі, силовому міністерстві та спеціалізованій антикорупційній установі, громадські організації мають здійснювати моніторинг та аудит політики антикорупційного спрямування, обов'язкову попередню експертизу, спрямовану на нормативно-правові та державно-управлінські акти; превентивні та заохочувальні антикорупційні заходи повинні переважати над репресивними, одночасно більш інституційно незалежною, професійною та ефективною має ставати діяльність працівників органів протидії корупції, щоб створити умови, за яких настання відповідальності буде невідворотним для кожного корупціонера – попри їхню приналежність до певної партії, місце у певних політичних чи владних елітах тощо; легалізувати (за прикладом США) інститут лобізму і на центральному, і на локальному рівнях, завдяки чому має нівелюватися корупційна складова у структурах представницького (виборного) характеру як на рівні держави, так (що більш критично) і на місцях, адже завдяки офіційному лобізму висвітлиться спектр реальних інтересів, які мають відповідні політичні й бізнесові актори, більш відкритим і прозорим стане публічне управління; ширше залучити Інтернет-ресурси та створити інтерактивні сайти оперативного реагування на інформацію про корупційні діяння представників державної влади від громадян.

6. Окреслено перспективи оптимізації системи протидії корупції в контексті розвитку постіндустріального суспільства, для чого необхідно: проводити постійний системний аналіз та комплексно оцінювати причини й умови, що позначаються на діяльності корупціонерів; виявляти корупціонерів, викривати їхні злочинні зв'язки, механізм та обсяги злочинних дій, контролювати їх з метою припинення; запровадити кримінологічну експертизу проектів нормативно-правових актів з тим, щоб виявляти в них положення, виконання яких може спонукати поширення корупції або погіршувати результативність заходів щодо протидії цьому явищу; проводити наукові дослідження, моніторинг, аналіз того, наскільки ефективними є законодавство і заходи, що їх вживають державні органи у сфері протидії корупції; враховувати міжнародні стандарти щодо того, як мають збиратися та оброблятися дані, пов'язані з корупційними злочинами; удосконалити систему спостереження за криміногенною ситуацією щодо дій корупціонерів у країні загалом і на регіональному рівні зокрема; виявляти чинники, що спричиняють криміналізацію, зростання прихованої злочинності; формувати громадську думку з метою ефективної реалізації державної політики у сфері протидії корупції; надавати ЗМІ відомості для об'єктивного інформування громадян стосовно проблем протидії корупції; створювати умови для того, щоб громадські організації брали участь у виявленні та поширенні відомостей щодо корупційних діянь у межах міжвідомчої та міждержавної взаємодії.

7. Запропоновано напрями удосконалення протидії корупції в системі забезпечення національної безпеки України: по-перше, потрібно визначити шляхи

контролю органів влади, відповідальних за розробку, коригування та реалізацію антикорупційної політики; по-друге, необхідно розробити систему критеріїв оцінки дієвості співпраці цих суб'єктів; по-третє, доречно створити спільну координаційну раду, яка представлятиме спеціалізовані антикорупційні інституції та займатиметься оперативним вирішенням нагальних питань їх взаємодії; по-четверте, слід обов'язково активізувати методичну роботу стосовно взаємодії між суб'єктами протидії корупції та громадськістю.

8. У результаті дослідження пропонуємо здійснити наступні кроки для удосконалення органів влади у сфері протидії корупції як структурної складової національної безпеки:

– Верховній Раді України: розробити та затвердити нормативно-правовий акт щодо невідворотності покарання за вчинення корупційних злочинів та утвердження принципу нульової толерантності до корупційних явищ; внести зміни до Указу Президента України №392/2020 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» щодо реалізації внутрішньополітичної діяльності держави у сфері протидії корупції з деталізацією пріоритетних завдань у цьому напрямку;

– НАБУ, як ключовому інституту протидії корупції: впорядкувати систему організації внутрішньої діяльності інституції та оптимізувати структуру управління; розробити комплекс показників для оцінки ефективності роботи кадрового персоналу; розширити комунікаційні зв'язки з іншими державними інституціями щодо отримання необхідних відомостей, яких немає в його розпорядженні для провадження діяльності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, які відображають основні наукові результати дисертації

1. Паутов В.О. Перспективи оптимізації діяльності органів протидії корупції у контексті розвитку постіндустріального суспільства. *Державно-управлінські студії*. 2018. № 10. URL: <http://studio.ipk.edu.ua/wp-content/uploads/2020/04/Pautov.pdf>

2. Паутов В.О. Явище корупції та роль органів з протидії корупції. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2019. № 3 (22). С. 261-266.

3. Паутов В.О. Нормативно-правовий аспект протидії корупції в системі забезпечення національної безпеки України. *Держава та регіони*. Серія: державне управління. 2019. № 4. С. 171-175.

4. Паутов В.О. Проблеми функціонування органів протидії корупції в системі забезпечення національної безпеки України. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління* : електр. наук. вид. 2020. №1 (7). С. 211-218.

5. Паутов В.О. Впровадження провідного зарубіжного досвіду діяльності органів протидії корупції в Україні. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2020. № 15. С. 114-117.

6. Паутов В.О. Роль органів протидії корупції в системі забезпечення національної безпеки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 5 (6). С. 170-174.

Статті в зарубіжних виданнях

7. Pautov V.O. Current problems of the activities of bodies of anti-corruption in the system of national security of Ukraine. *Virtus: Scientific Journal*. 2020. № 4. P. 208-210.

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

8. Паутов В.О. Проблеми функціонування органів протидії корупції та шляхи їх вирішення в Україні. *Напрями вдосконалення механізмів державного управління в умовах сучасних реформаційних процесів*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., (Запоріжжя, 27-28 груд. 2019 р.). Херсон: Видав. дім «Гельветика», 2019. С. 98-103.
9. Паутов В.О. Протидія корупції як складова державної політики у сфері соціальної адаптації внутрішньо переміщених осіб. *Роль держави та громадського сектору в соціальній адаптації переміщених осіб із зони агресії РФ та учасників ООС (АТО)*: матеріали круг. ст. до Дня захисника Вітчизни (Київ, 16 жовт. 2019 р.) / за заг. ред. Р. В. Войтович, П. В. Ворони. К.: ТОВ «Видавничий дім «АртЕк», 2019. С. 89-93.
10. Паутов В.О. Інституційна основа протидії корупції в системі забезпечення національної безпеки. *Інституційні трансформації ринку праці в умовах євроінтеграції*: зб. матеріалів доповідей та тез міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 12 лист. 2019 р.) / за заг. ред. Р. В. Войтович, П. В. Ворони. К.: ТОВ «Видавничий дім «АртЕк», 2019. С. 76-80.
11. Паутов В.О. Органи протидії корупції в системі забезпечення національної безпеки України. *Форум прямої демократії*: матеріали доповідей та тез II Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 4 груд. 2019 р.) / за заг. ред. Р. В. Войтович, П. В. Ворони. К.: ТОВ «Видавничий дім «АртЕк», 2019. С. 309-312.
12. Паутов В.О. Нормативно-правове забезпечення протидії корупції в Україні. *Науково-практичне забезпечення надання публічних послуг в умовах децентралізації*: матеріали наук.-практ. інтернет-конф. (Київ, 15 квіт. 2020 р.).

АНОТАЦІЯ

Паутов В.О. Протидія корупції як структурна складова національної безпеки України. Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.05 – державне управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку. – Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України, Київ, 2020.

У дисертаційній роботі вирішено актуальне наукове завдання, яке полягає у теоретико-методологічному обґрунтуванні особливостей державного управління органів протидії корупції, як структурної складової національної безпеки України, та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення діяльності органів влади у даній сфері.

Висвітлено дві групи проблем, які породжує явище корупції на сучасному етапі: перша група пов'язана з тим, як виникає та поширюється корупція в суспільному та державному просторі (проблеми політико-правового, економічного, соціального, правового, управлінського, психологічного, етичного, контрольного, кадрового характеру та ін.). Проблеми другої групи пов'язані з тим, наскільки ефективно та результативно реалізуються антикорупційні заходи, зокрема: непрозора діяльність і невідповідність владних держструктур перед інститутами громадянського суспільства;

відсутня (або дуже слабка) політична воля стосовно попередження та протидії корупційним проявам, неефективне залучення до цієї роботи установ правоохоронної системи та органів, що підтримують національну безпеку; відсутні професійна етика публічної служби; відсутні ефективні механізми залучення громадянського суспільства до формування і втілення антикорупційного курсу; відсутні спеціально підготовлені фахівці, які займаються формуванням та реалізацією антикорупційної політики; новостворені антикорупційні інституції діють нерезультативно; відсутні механізми, за якими молодь та діти могли б формувати негативне ставлення до корупційних проявів; відсутнє нормативно-правове регулювання сфери формування антикорупційних поглядів у громадян.

Ключові слова: публічна служба, державне управління, система безпеки, національна безпека, корупція, корупційні злочини, протидія корупції, органи протидії корупції, інституційна база.

ANNOTATION

Pautov V. Anti-corruption as a structural component of Ukraine's national security. Manuscript.

Thesis for a Candidate of Science Degree in Public Administration, specialty 25.00.05 - state control in the field of state security to defend a huge order. - Institute of Training of the State Employment Service of Ukraine, Kyiv, 2020.

The thesis deals with the actual scientific problem, which consists in the theoretical and methodological substantiation of the peculiarities of the state administration of anti-corruption bodies, as a component of the national security of Ukraine and the development of practical recommendations for the improvement of the activity of the authorities in this field.

Two groups of problems that cause the phenomenon of corruption at the present stage are highlighted: the first group is related to how corruption in the public and state space arises and spreads (problems of political and legal nature; economic nature; social character; legal nature; managerial character) ; psychological; ethical; controlling; personnel; etc. The problems of the second group are related to how effectively and effectively anti-corruption measures are implemented, in particular: the activity and accountability of governmental structures to civil society institutions; lack (or very weak) political will to prevent and counteract corruption; ineffective involvement of law enforcement agencies and bodies supporting national security; lack of professional ethics from public service; mechanisms for involving civil society in shaping and implementing the anti-corruption course; there are no specially trained specialists involved in the formulation and implementation of anti-corruption policy; newly created anti-corruption institutions are ineffective; there are no mechanisms by which young people and children form a negative attitude towards corruption; there is no legal regulation of the sphere of formation of anti-corruption views among citizens.

Steps to improve the institutional support of anti-corruption are highlighted: first, it is necessary to identify ways to control the authorities responsible for the development, adjustment and implementation of anti-corruption policy; secondly, it is necessary to develop a system of criteria for assessing the effectiveness of cooperation between these entities; thirdly, it is appropriate to establish a joint coordination council, which will

represent specialized anti-corruption institutions and deal with the prompt resolution of urgent issues of their interaction; fourth, it is necessary to intensify the methodological work on the interaction between the subjects of anti-corruption and the public. Ways to implement foreign experience in combating corruption in Ukraine are proposed: to introduce anti-corruption education, designed to develop civic consciousness and spread a very negative perception of corruption in society, implementing various anti-corruption educational programs and projects; Civil society institutions should be at the forefront, be sure to join supervisory and advisory councils at any government body, power ministry and specialized anti-corruption institution, NGOs should monitor and audit anti-corruption policy, mandatory preliminary expertise aimed at on normative-legal and state-administrative acts, etc.

Keywords: public service, public administration, security system, national security, corruption, corruption crimes, counteraction to corruption, anti-corruption bodies, institutional base.

ANNOTATION

Pautov VO La lutte contre la corruption en tant que composante structurelle de la sécurité nationale ukrainienne. Manuscrit.

La thèse sur le concours d'un diplôme scientifique du candidat aux sciences en administration publique sur une spécialité 25.00.05 - administration publique dans le domaine de la sûreté de l'Etat et de la protection de l'ordre public. - Institut de formation du personnel du service national de l'emploi d'Ukraine, Kiev, 2020.

Dans la thèse, la tâche scientifique réelle est résolue, qui consiste en une justification théorique et méthodologique des caractéristiques de l'administration publique des organes de lutte contre la corruption en tant que composante structurelle de la sécurité nationale de l'Ukraine, et le développement de recommandations pratiques sur l'amélioration de l'activité des autorités dans ce domaine.

Deux groupes de problèmes causés par le phénomène de la corruption au stade actuel sont mis en évidence: le premier groupe est lié à la façon dont la corruption survient et se propage dans l'espace public et étatique (problèmes politiques et juridiques, économiques, sociaux, juridiques, managériaux, psychologiques, éthiques, de contrôle, personnel, etc.). Les problèmes du deuxième groupe sont liés à l'efficacité et à l'efficience des mesures de lutte contre la corruption, en particulier: les activités non transparentes et la responsabilité des agences gouvernementales envers les institutions de la société civile; manque (ou très faible) de volonté politique pour prévenir et combattre la corruption, implication inefficace des forces de l'ordre et des organes qui soutiennent la sécurité nationale; il n'y a pas d'éthique professionnelle de la fonction publique; il n'y a pas de mécanismes efficaces pour impliquer la société civile dans la formation et la mise en œuvre du cours de lutte contre la corruption; il n'y a pas de spécialistes spécialement formés impliqués dans l'élaboration et la mise en œuvre d'une politique de lutte contre la corruption; les institutions anticorruption nouvellement créées sont inefficaces.

Mots clés: service public, administration publique, système de sécurité, sécurité nationale, corruption, crimes de corruption, anti-corruption, organes anti-corruption, base institutionnelle.

Підписано до друку 30.10.2020
Формат 148x210 мм. Обл.-вид.арк. 0,9.
Наклад 100 прим.

Свідоцтво серії ДК № 1805 від 25.05.2004
Віддруковано з оригінал-макета в Інституті підготовки кадрів державної служби
зайнятості України
03038, м. Київ, вул. Нововокзальна, 17, тел. (044) 536-14-85